

Försäkringskassas skyldighet att verkställa en kammarrättsdom om bilstöd

---

Anmälan

I en anmälan till JO anförde AA i huvudsak följande. Han har av kammarrätten förklarats berättigad till bilstöd. Försäkringskassan vägrar honom trots detta bilstöd med hänvisning till en ny avslagsgrund. För det fall kassan anser att kammarrättens dom är felaktig, borde kassan överklaga domen.

AA anförde vidare att Försäkringskassan redan i sitt första beslut borde ha framfört att alternativa avslagsgrunder kunde bli aktuella. Försäkringskassans handläggning av ansökningar om bilstöd kan medföra flera rättsprocesser innan den enskilde får ett slutgiltigt besked om sin ansökan.

Utredning

Försäkringskassans akt begärdes in och granskades. Därefter remitterades anmälan till Försäkringskassan för yttrande. Försäkringskassan anförde i sitt remissvar följande.

Bakgrund

Enheten för bilstöd i Västervik startade upp sin verksamhet den 1 oktober 2006. Handläggningen av bilstöd är sedan den 15 november 2006 koncentrerad till Västervik vilket innebär att enheten från och med detta datum tog emot alla nya ansökningar om bilstöd. Från och med den 1 juli 2007 handläggs alla ärenden i Västervik.

Syftet med att koncentrera handläggningen till Västervik är bland annat att åstadkomma likformig och rättssäker hantering av bilstöd. Tidigare har handläggningen av bilstöd utförts vid samtliga 21 länsorganisationer inom Försäkringskassan.

Bestämmelser

Ärenden om bilstöd handläggs enligt förordning (1988:890) om bilstöd till personer med funktionshinder (FBF). Enligt 2 § FBF avses med funktionshindrad i denna förordning den som på grund av varaktigt funktionshinder har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att anlita allmänna kommunikationer. Till den

som anses funktionshindrad kan bilstöd lämnas under de förutsättningar som anges i 5 § FBF.

Frågan om när förutsättningarna enligt 5 § FBF ska vara uppfyllda har diskuterats vid flera olika tillfällen inom Försäkringskassan.

Kammarrätterna i Sundsvall, Göteborg och Jönköping har i domar den 25 mars 2009, den 17 april 2009 respektive den 5 juni 2009 funnit att det vid tillämpning av ålderskriteriet i 5 § FBF är den sökandes ålder vid ansökan som ska vara avgörande för rätten till bilstöd.

Försäkringskassan har överklagat dom från Kammarrätten i Sundsvall (mål nr 1987-08) till Regeringsrätten. Prövningstillstånd har ännu inte meddelats.

Utredning

AA:s ansökan om bilstöd inkom tillsammans med journalanteckning från läkare till Försäkringskassans lokalkontor i Umeå den 6 oktober 2006. Handläggaren konstaterade den 13 februari 2007 att AA inte uppfyllde förutsättningarna för att tillhöra någon av de fem bidragsgrupper som kan beviljas bilstöd (5 § FBF). Beslut fattades den 15 mars 2007. Av beslutet framkommer inte att Försäkringskassan inte utrett eller tagit ställning till om övriga förutsättningar för rätt till bilstöd är uppfyllda (2 § FBF).

AA begärde omprövning av beslutet. Omprövningsbeslut fattades utan ändring den 16 maj 2007. AA överklagade beslutet till länsrätten och dom meddelades den 4 juni 2008. Länsrätten ändrade inte Försäkringskassans beslut. Kammarrätten i Sundsvall meddelade prövningstillstånd den 5 september 2008. Dom meddelades av kammarrätten den 19 februari 2009. I domslutet bifaller kammarrätten överklagandet och förklarar, med ändring av underinstansernas avgöranden, att AA är berättigad till bilstöd.

Eftersom enbart ålderskriteriet varit föremål för prövning framstod det som uppenbart för Försäkringskassan att enbart denna fråga avsågs i domen.

Försäkringskassan utredde därefter om övriga förutsättningar för rätt till bilstöd var uppfyllda enligt 2 § FBF. Beslut fattades den 13 maj 2009 om avslag på grund av att AA enligt Försäkringskassans bedömning inte hade tillräckligt stora svårigheter att förflytta sig på egen hand eller med allmänna kommunikationer.

Försäkringskassans slutsatser

Försäkringskassan har förståelse för att AA är missnöjd med att inte alla förutsättningar för att få rätt till bilstöd prövats vid tidpunkten för hans ansökan. Det är naturligtvis olyckligt att AA tvingas att genomgå flera rättsprocesser med anledning av en och samma ansökan.

Försäkringskassan anser dock att ärendet i huvudsak handlagts i enlighet med gällande regler och den interna information som var aktuell vid tidpunkten då beslut fattades i AA:s ärende. Att direkt gå till beslut på det underlag som finns i ärendet, när det klart framkommer att den sökande inte uppfyller någon av de förutsättningar som uppställs i FBF, utan att vidta åtgärder för fortsatt utredning synes vara i den sökandes intresse. Detta då denne exempelvis slipper inkomma med nya medicinska underlag samt utsättas för ingående utredning i onödan. Det bör även ur ett kundperspektiv kunna antas att det ligger i den sökandes intresse att handläggningstiderna inte blir längre än nödvändigt.

Varje ärende där någon enskild är part ska enligt 7 § förvaltningslagen (1986:223) handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Det innebär enligt Försäkringskassans mening att ärendena ska vara tillräckligt utredda för att beslut ska kunna fattas.

I AA:s ärende framkom, utan vidare utredning i ärendet, att han inte kunde ingå i någon av de bidragsgrupper som kan beviljas bilstöd (5 § FBF). Det kan konstateras

att AA inte hunnit fylla 50 år när hans ansökan inkom till Försäkringskassan. Vid tidpunkten för beslutet rådde inte några tveksamheter från Försäkringskassans sida om att ålderskriteriet för att ingå i bidragsgrupp enligt 5 § FBF ska vara uppfyllt vid beslutstillfället. Hade även förutsättningarna gällande förflyttningssvårigheter utretts vid denna tidpunkt hade inte den journalkopia som bifogats ansökan varit tillräcklig för att fatta beslut. Att begära att AA kompletterade sin ansökan om bilstöd med ett läkarutlåtande trots att Försäkringskassan redan hade vetskap om att han inte uppfyllde förutsättningarna för att ingå i bidragsgrupp ansågs olämpligt. Försäkringskassan bedömde att det underlag som fanns i ärendet var tillräckligt för att kunna fatta beslut.

Försäkringskassan kan konstatera att beslutet som fattades den 15 mars 2007 inte var tillräckligt tydligt formulerat. Det framgick inte att Försäkringskassan inte utrett eller tagit ställning till om övriga förutsättningar för rätt till bilstöd var uppfyllda (2 § FBF). Vid tidpunkten när beslutet fattades saknades tydlig intern information för hur beslut formuleras när inte alla grunder utretts.

I den senaste versionen av vägledning (2003:1) Bilstöd till personer med funktionsnedsättning har beskrivningen för utredning och handläggning av bilstödsärenden förtydligats. Av beskrivningen framgår följande. Visar utredningen att personen inte uppfyller en eller några av förutsättningarna för att få det bidrag som yrkandet gäller behöver Försäkringskassan inte fortsätta att utreda övriga förutsättningar. Finns det tveksamheter i bedömningen bör Försäkringskassan ändå utreda vidare och ta ställning till alla omständigheter som är aktuella i ärendet. Dels för att undvika att utredningsprocessen får börja om från början efter kvalitetssäkring eller föredragning. Dels för att det gör beslutet mer förståeligt för sökanden och underlättar processen om beslutet ändras vid omprövning eller prövning av domstol. Även om det inte finns tveksamheter i bedömningen och ärendet därför inte behöver utredas vidare är det bra att ta ställning utifrån den information som är känd i ärendet. Det vill säga att ta ställning även till andra omständigheter om det ändå finns tillräckligt med underlag för att göra bedömningen. I motiveringen av beslutet ska det framgå vilka omständigheter som Försäkringskassan tagit ställning till (avsnitt 13.6.1 Snabbaste vägen till rätt beslut i vägledning 2003:1, version 4, beslutad den 5 maj 2009).

AA yttrade sig över remissvaret.

Därefter begärdes Regeringsrättens akt i ärendet in och granskades. Det konstaterades att Försäkringskassan i sitt överklagande till Regeringsrätten inte begärt inhibition av kammarrättens avgörande. Vidare konstaterades att Försäkringskassan inte framfört sin uppfattning att kammarrättens avgörande inte omfattade en prövning av förutsättningarna för rätt till bilstöd i 2 § förordningen (1988:890) om bilstöd till personer med funktionshinder (FBF).

Bedömning

Kammarrätten i Sundsvall har i dom den 25 mars 2009, mål nr 1987-08, bifallit AA:s överklagande av Försäkringskassans beslut och förklarat att AA är berättigad till bilstöd. Sedan kammarrätten meddelat sitt avgörande har emellertid Försäkringskassan på nytt prövat AA:s rätt till bilstöd. Skälet till detta har i kassans remissvar uppgetts vara att endast förutsättningarna i 5 § FBF varit föremål för prövning i kammarrätten och inte förutsättningarna i 2 § FBF. Vid sin förnyade prövning av saken har Försäkringskassan sedermera funnit att AA inte uppfyller förutsättningarna för rätt till bilstöd i 2 § FBF. Mot bakgrund av att kammarrätten har förklarat att AA är berättigad till bilstöd har Försäkringskassan varit skyldig att

verkställa domen och utge bilstöd till AA. Om Försäkringskassan var av uppfattningen att kammarrättens avgörande inte omfattade en prövning av förutsättningarna för rätt till bilstöd i 2 § FBF, borde kassan ha anfört detta i sitt överklagande till Regeringsrätten. Kassan borde också ha begärt inhibition av kammarrättens avgörande. Försäkringskassan förtjänar allvarlig kritik för att ha underlåtit att verkställa kammarrättens dom och i stället ha prövat AA:s rätt till bilstöd på nytt.

Försäkringskassan har i sitt remissvar anfört att kassans grundläggande beslut i ärendet inte var tillräckligt tydligt motiverat. Jag instämmer i denna bedömning och konstaterar att den uppkomna situationen sannolikt hade kunnat undvikas om beslutsmotiveringen varit tydligare. Enligt remissvaret framgår det numera av Försäkringskassans vägledning om bilstöd att det av motiveringen till beslut om bilstöd ska framgå vilka omständigheter som kassan tagit ställning till. Jag förutsätter att den gjorda ändringen i vägledningen kommer att förhindra en upprepning av det inträffade.